

Deti a ich predstavy o Bohu

„Nič v tomto svete sa k Bohu nemôže prirovnávať. Je veľmi silný, lebo dal svojho Syna na túto zem, aj keď dobre vedel, že ho zabijú.“ (14-ročné dievča)

„Z fyzickej stránky je Boh neviditeľný, ale v Starom zákone sa zjavoval napríklad ako mrak. Ak ho chceme vidieť, tak ho uvidíme. Boh má len dobré vlastnosti a má ich úplne všetky.“ (13-ročný chlapec)

„Boha nemôžem nakresliť, pretože Ho nevidno. Najlepší spôsob ako zobrazíť Boha, je nechať tento papier čistý, prázdny. Aj keď Boha nemôžeme vidieť, je s nami, je v nebi aj na zemi v tom istom čase.“ (10-ročný chlapec)

Deti rozmyšľajú o mnohých problémoch týkajúcich sa viery a náboženstva, pýtajú sa seriózne otázky o duchovnom živote a majú úžasné predstavy o Bohu. Ich **predstavy o Bohu sa vyvíjajú a menia v súvislosti s mnohými prvkami** - vek dieťaťa, pohlavie, vzťah s rodičmi, vzťah s inými dôležitými dospelými v ich okolí, vyučovanie o Bohu a náboženská prax (modlitba, čítanie Biblie, bohoslužba a pod.), atď. No podľa mnohých odborníkov sú najdôležitejší rodičia a ich viera, osobný vzťah k Bohu, praktický život viery a obraz Boha.

Prvé predstavy o Bohu sa u malých detí (do 2-3 rokov) formujú na základe ich každodennej **skúsenosti** s rodičmi a ostatnými dospelými, ktorí sa o nich starajú, zabezpečujú im pozitívne emocionálne prostredie, naplňujú ich potreby. Toto obdobie nazýva James Fowler¹ *štádiom prvotnej viery*, v ktorom dochádza k budovaniu základnej **dôvery** ako predpokladu a zárodku budúcej viery. Každá zmienka o Bohu a konkrétne vyjadrenie viery členov rodiny, ako napr. keď deti počujú modlitby rodičov aj starších súrodencov, sami sa učia zložiť si ruky a zavrieť oči, keď rodina ďakuje za jedlo, sú prvkami budujúcej viery a predstavu o Bohu. Okolo druhého/tretieho roku majú deti už jednoduchú predstavu Bohu, ktorá reflektuje ich skúsenosť s tými, ktorí sa o nich starajú a je projekciou láskavej starostlivosti, ktorú dieťa zažíva, alebo po ktorej túži.

V predškolskom veku (od 2/3 do 6/7r.) začínajú deti kombinovať predstavy a myšlienky od ľudí, ktorým dôverujú, s vlastnými zážitkami a predstavami. Boha popisujú rozprávkovým jazykom, plným fantázie a úžasu nad Jeho veľkosťou a ich koncept Boha je **konkrétny** a antropomorfný. Je tiež fragmentárny, ale dôležité sú aj na pohľad izolované a individuálne skúsenosti, fakty a myšlienky o Bohu. V tomto *štádiu intuitívno-projektívnej viery* zohrávajú veľkú úlohu **príbely viery**, ktoré formujú presvedčenia, hodnoty, hlboké korene viery a predstavu Boha. Všetky ľudské **vzťahy** sú pre predstavu Boha a vzťah k Nemu dôležité, cez ne sa deti učia prijímať Božiu lásku a odpovedať na ňu vo viere.

V ďalšom období (od 7 do 10/11 r.) prechádza obraz Boha mnohými premenami a to aj v súvislosti s rozvojom schopnosti logického myslenia, keď deti začínajú vidieť vzťahy a logicky spájať svoje kúsky poznania, uvažujú vo vzťahoch príčina-následok, dávajú pojmom konkrétnu podobu. O Bohu uvažujú tak, akoby mal ľudské vlastnosti (**antropomorfizmus**) a učia sa rozumieť dôvodom udalostí, ktoré sa dejú a Božej úlohe v dani. V koncepte Boha nachádzame prvky **transcendentnosti** a **personalizácie** (ľudská postava podporujúca, pomáhajúca, ovplyvňujúca a dozerajúca na ľudí na zemi). Podľa Fowlera je v tomto štádiu *mýticko-slovnej viery* silný dôraz na reciprocitu a vecnú doslovnosť. **Príbely** sú jadrom vývoja viery a pomocou nich deti Boha poznávajú a zažívajú. Nachádzajú bezpečnosť v koncepte Boha, ktorému možno úplne dôverovať a ktorý je ochotný odpustiť.

V nadväznosti na predošlú fázu môžeme v nasledujúcej (od 10/11 do 16/18 r.), ktorú niektorí autori delia na 2 - 3 fázy, hovoriť o prechode **od Boha myšlienok k Bohu života** (Deconchy)². O Bohu dokážu dospievajúci premýšľať v subjektívnych abstraktných pojmoch - láska, dôvera, pochybnosť, strach. Uvažujú o Ňom ako o osobe (**personifikácia**) a do popredia vystupuje potreba Boha, ktorý je stály a s ktorým je možné mať **vzťah**, ktorého láska je nemenná a ktorý dáva moc Ducha Svätého. *Synteticko-konvenčná viera* (Fowler) je charakteristická **interpersonálnym** zameraním. Viera dospievajúcich musí byť **osobná** a Boha chcú poznať ako niekoho, kto ich pozná a prijíma. Vstupujúc do osobného vzťahu s Bohu, stáva sa Boh najvýznamnejšou osobou, ktorej sa túžia páčiť.

Koncept Boha je **klúčovým konceptom** náboženstva³, je centrálnym a rozhodujúcim v rozvoji osobnej spirituality a je ťažiskom mnohých teórií spirituálneho rozvoja. V každom období rozvoja musí obraz Boha rásť a byť redefinovaný a to tak, aby bolo aktuálne chápanie Boha adekvátne k výzvam novej etapy života.⁴ Korene obrazu Boha ležia v rannom detstve a primárna predstava Boha je veľmi silná, ale **poznávanie Boha je celoživotný proces** a vzťah s Ním musí byť neustále transformovaný, trvalo premieňaný.

„O Bohu sa nedá len tak písať. Ani ja Ho ešte celkom nechápem.“ (14-ročné dievča)

Noema Brádňanská
učiteľka na KETM PF UMB v Banskej Bystrici

¹ FOWLER, James W.: *Stages of Faith. The Psychology of Human Development and the Quest for Meaning*. New York : Harper Collins Publ., 1981, 332 s., ISBN 0-06-062866-9

² BENNER, D. G. (ed.): *Baker encyclopedia of Psychology*. Grand Rapids: Baker Book House, 1990

-
- ³ TAMMINEN, K.: *Religious Development in Childhood and Youth. A empirical Study.* Helsinki, 1991. 379s. ISBN 951-41-0654-7, s.156
- ⁴ RIZZUTO, A.-M.: *The Birth of the Living God: A psychoanalytic Study.* Chicago and London : University of Chicago Press, 1979. 246s. ISBN 0-226-72100-0, s.203